

УДК 76.05:[744.42:316.774]:[091:7.016.4]"653"

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2024.2.3>**Будник Андрій Вікторович,**

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри графічного дизайну

факультету дизайну та реклами

Київського національного університету культури і мистецтв

ORCID ID: 0000-0002-0719-2231

budnik_andriy@ukr.net

ІЛЮМІНОВАНІ МАНУСКРИПТИ В КОНТЕКСТІ ІНФОГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

Мета дослідження. Метою статті є дослідження та встановлення кореляції між візуальними характеристиками середньовічних ілюмінованих манускриптів та специфікою сучасного інфографічного дизайну. Було проведено аналіз, спрямований на введення згаданих манускриптів у контекст класичних історичних періодизацій розвитку інфографіки, що дозволяє науковцям з графічного дизайну більш глибоко розуміти їхню роль та вплив у процесі еволюції візуальної комунікації. **Методи дослідження.** В даному дослідженні впроваджено не лише методи абдукції, індукції та дедукції, а й детальний мистецтвознавчий та історичний аналіз, а також систематизацію даних. Комплексний підхід було використано для наукового обґрунтування основної гіпотези даної роботи про інфографічний потенціал ілюмінованих манускриптів та для подальшого визначення їхнього місця в історіографії інфографіки. **Наукова новизна.** Ключовими здобутками цього дослідження є встановлення ілюмінованих манускриптів як протоінфографічних артефактів, які вже у давнину втілювали ідеї структурованого та упорядкованого викладу та візуального кодування складної інформації та художньо-образної репрезентації графічної оповіді. Доведено, що ілюміновані манускрипти мають велику схожість з сучасною інфографікою, незважаючи на їхнє походження з епохи до цифрової революції, а саме: вони містять синергетичне поєднання графічних елементів та тексту, потік оповіді (Story Flow), символізм та іконографію, увагу до композиційної структури та її складових, виважений підхід до візуального кодування інформації. **Висновки.** Виявлений зв'язок між середньовічними ілюмінованими манускриптами та наступними історичними періодами розвитку інфографіки, що допомагає науковцям та графічним дизайнерам краще зрозуміти принципи візуального кодування інформації та інші аспекти інфографічного дизайну. Відзначено потенціал подальших досліджень цієї теми, що може допомогти глибше розкрити історично-мистецтвознавче значення дизайну інфографіки та вивчити багатотвікову спадщину візуальної комунікації в цивілізації.

Ключові слова: інфографіка, інфографічний дизайн, ілюміновані манускрипти, візуальні комунікації, графічний дизайн, історичний контекст.

Budnyk Andrii. ILLUMINATED MANUSCRIPTS IN THE CONTEXT OF INFOGRAPHIC DESIGN

Research Objective. The aim of this scientific article is to investigate and establish correlations between the visual characteristics of medieval illuminated manuscripts and the specificity of modern infographic design. An analysis has been conducted aimed at contextualizing these manuscripts within classical historical periodizations of infographic development, enabling researchers in the field of infographic design to better understand their role and influence in the evolution of visual communication. **Research Methods.** The methodological approach of this study includes not only abduction, induction, and deduction methods but also detailed art historical and historical analysis, as well as data systematization. This comprehensive approach has been utilized to scientifically justify the main hypothesis of this work regarding the infographic potential of illuminated manuscripts and to further define their place in the historiography of infographic design. **Scientific Novelty.** Key research achievements of this study include establishing illuminated manuscripts as proto-infographic artifacts that already in antiquity embodied concepts of graphic art, visual encoding of complex information, and artistic representation of graphic narrative. It has been demonstrated that illuminated manuscripts bear significant resemblance to contemporary infographics, despite their origin predating the digital revolution, particularly in terms of synergistic combination of graphical elements and text, story flow, symbolism and iconography, attention to compositional components, and professionalism in visual information encoding. **Conclusions.** The importance of the connection between illuminated manuscripts and various developmental periods of infographic design has been identified, aiding researchers

and graphic designers in better understanding the principles of visual information encoding and other aspects of infographic design. The potential for further research on this topic has been noted, which could contribute to a deeper understanding of the historical-artistic significance of infographic design and the study of the millennia-old heritage of visual communication in civilization.

Key words: *infographics, infographic design, illuminated manuscripts, visual communication, graphic design, historical context.*

Вступ. У цифрову епоху інформаційного переважання інфографічний дизайн стає все більш важливим для ефективного донесення складних ідей і даних до різноманітної аудиторії. Хоча сучасна інфографіка набула популярності як потужний інструмент для графічної репрезентації інформації, її історичні витoki часто залишаються поза увагою історії візуальної комунікації. Аналіз ілюмінованих манускриптів, як ретельно організованих комунікативних звернень доби середньовіччя, надає переконливий аргумент для перегляду витоків сучасного дизайну інфографіки. Досліджуючи ілюміновані манускрипти як протоінфографічні артефакти, ми можемо відкрити цінну інформацію про позачасові принципи візуальної комунікації та наративного вираження, що продовжують формувати практику інфографічного дизайну сьогодні. Таким чином, розуміння композиційних і візуально-стилістичних засад створення ілюмінованих манускриптів як візуальних прототипів сучасної інфографіки не тільки збагачує наше оцінювання історичної та мистецтвознавчої майстерності, але й поглиблює наше розуміння еволюції природи візуального оповідання в людській цивілізації.

Мета дослідження. Презентувати кореляцію художньо-образних засобів, задіяних у творенні середньовічних ілюмінованих манускриптів з засобами сучасного інфографічного дизайну; ввести період маніфестації і активного поширення даних манускриптів в класичні наукові історичні періодизації розвитку інфографіки.

Методологія та аналіз джерельної бази. Методи абдукції, індукції та дедукції, а також систематизація, мистецтвознавчий та історичний аналіз були використанні при науковому обґрунтуванні первинної гіпотези про інфографічний фактор ілюмінованих манускриптів та його подальшого позиціонування в історіографії інфографіки. Власне, історіо-

графією інфографіки поглиблено займалися такі науковці як: С. Рендген [1], Е. Тафті [2], М. Френдлі [3]), А. Каїро [4], Н. Холмс [5]. Ілюміновані манускрипти в історично-мистецтвознавчому ракурсі досліджували: С. Де Хамель [6], М. Керріган [7], М. Браун [8], О. Пахт [14], Б. Муїр та М. Маніон [15]. Фрагментарні описи та трактування змісту ілюмінованих манускриптів також знаходимо у Д. Бауден [9], М. Еверіст [10], М. Снел [11] та на офіційному веб-сайті Британської Бібліотеки [12], у Й. Нечутової [13].

Результати дослідження. С. Рендген [1] у своєму дослідженні походження інфографіки зосереджується на творчості Ш. Мінара, якого називає піонером в царині графічних методів аналізу та представлення інформації в галузі інженерних наук та статистики, та виділяє три періоди в історії інфографіки:

1. Ранні форми статистичної графіки (до 19 століття): цей період охоплює рудиментарні форми статистичної візуалізації, включаючи карти та діаграми, що використовуються для передачі демографічних, економічних і географічних даних.

2. Епоха Мінара (19 століття): цей період знаменує собою популяризацію статистичної графіки, що розпочалась з піонерської роботи Ш. Мінара «Вторгнення Наполеона у Росію» 1812 року. Його інноваційні методи репрезентації великих масивів даних у тематичному відображенні та блок-схемах заклали основу сучасного інфографічного дизайну.

3. Розвиток після Мінара (кінець 19 століття та пізніше): тривали експерименти та вдосконалення статистичної графіки під впливом технологічного прогресу та розвитку теорій візуалізації даних [1, с. 23–61].

Категоризація розвитку інфографіки, пропонує Е. Тафті [2] базується на еволюції технік і принципів візуальної комунікації і презентує наступну періодизацію:

1. Епоха до Просвітництва: цей період включає ранні спроби візуального представлення складного інформаційного контенту, наприклад, карти та діаграми цивілізацій стародавніх шумерів, єгиптян, греків, римлян та інших.

2. Епоха Просвітництва (17–18 ст.): Ця епоха ознаменувалася появою статистичної графіки та популяризацією графічних методів аналізу наукових і соціальних даних.

3. Сучасна ера (починаючи з 19 століття): цей період характеризується поширенням сучасної статистичної графіки, що підживлюється прогресом у технологіях друку та інструментах аналізу даних, впроваджених як у роботі Ш. Мінара, так і численних наслідувачів, а також розробка графічного програмного забезпечення наприкінці 20 століття [2, с. 8–29].

Історична періодизація інфографіки у М. Френдлі [3] основана на ключових технологічних і методологічних досягненнях людства містить наступні складники:

1. До 20-го століття: цей період охоплює ранню історію візуальної репрезентації даних, відзначену ручними методами побудови діаграм і карт.

2. Епоха статистичної графіки (від початку до середини 20-го століття): цей період визначається розвитком статистичної графіки як окремої галузі, у яку піонери, такі як Е. Уїллард, К. Брінтон і Д. Тьюкі, зробили значний внесок.

3. Цифрова революція (кінець 20-го століття й далі): цей період знаменує собою перехід до цифрових методів візуалізації, спричинений досягненнями в обчислювальній техніці та розробці програмного забезпечення. Це включає появу інтерактивної графіки та візуального оповідання на основі даних [3].

Аналіз історії інфографіки А. Каїро [4] ґрунтується на визначнику етапів еволюції комунікаційних медіа та технологій:

1. Ера друку (до 20-го століття): ця ера охоплює ранні форми друкованої інфографіки в газетах, книгах та інших публікаціях.

2. Золотий вік друку (XX століття): цей період став піковим для друкованої інфографіки в газетах і журналах, що характеризу-

ється культовими творами графічної журналістики.

3. Цифрова ера (кінець 20-го століття й далі): ця ера знаменує собою перехід до цифрових платформ для поширення інформації з онлайн-журналістикою, інтерактивною графікою та соціальними медіа, які відіграють помітну роль у формуванні сучасної інфографіки [4, с. 46–51].

Дослідження історії інфографіки Н. Холмса [5] відображає різні періоди становлення журналістики та графічного дизайну:

1. Рання журналістика та графічний дизайн (до 20-го століття): цей період включає зародження візуального оповідання в перших газетах і періодичних виданнях з ілюстраціями та діаграмами, які використовувалися для передачі інформації. Вже з початку 16-го століття з'явилися перші газети з ілюстраціями, такі як «Strassburger Relation», що мала ілюстрації подій та картографічних матеріалів.

2. Розквіт графічної журналістики (20 століття): ця епоха ознаменувалася появою графічної журналістики як окремої форми оповідання, коли газети та журнали використовували інфографіку для покращення своїх репортажів.

3. Цифрова революція та пізніше (кінець 20-го століття й пізніше): цей період відзначає інтеграцію цифрових технологій у журналістику та графічний дизайн, що призвело до поширення інтерактивної інфографіки та мультимедійних форматів оповідання [5, с. 1–160].

Проте, жодний з вищезазначених науковців у своїх роботах не звертаються до надбань ілюмінованих манускриптів і не надають їх прикладів в контексті історіографії інфографіки.

Термін «ілюмінований манускрипт» використовується С. Де Хамель для опису рукописів, які були виготовлені вручну в Середньовіччі та Ренесансі.

С. Де Хамель [6] визначає ілюміновані манускрипти як вагомий свідчення поєднання зображувальних форм та засобів візуалізації інформації в середньовічній Європі. Він наголошує, що ці твори мистецтва поєднували текст, образи та декоративні графічні

елементи з метою передачі знання та розповіді в епоху, що передувала друкарському верстату [6. с. 44–48]. Натомість М. Керріган [7], зауважує, що попри поширене співвіднесення у ілюмінованих манускриптів з релігійними текстами, вони охоплювали широкий спектр тем, включаючи історію, науку та літературу [7. с. 20–23]. Сьогодні дослідження ілюстрованих рукописів, насамперед ілюмінованих манускриптів, пропонує цінну інформацію для сучасного дизайну інфографіки, висвітлюючи позачасові принципи візуальної комунікації та оповідання.

Згідно з висновками М. Браун [8], традиція створення ілюмінованих манускриптів процвітала з періоду раннього середньовіччя до епохи Відродження, охоплюючи приблизно VI–XVI століття. Ілюміновані манускрипти, що виготовлялися в монастирських скрипторіях, старанно створювали писарі, ілюмінатори та ремісники. Ці майстри використовували такі техніки, як каліграфія, мініатюрний живопис і декоративне оздоблення, щоб отримати змістовно насичені кодекси [8, с. 19–36].

Далі розглянемо кілька релевантних прикладів ілюмінованих манускриптів (Рис. 1–5).

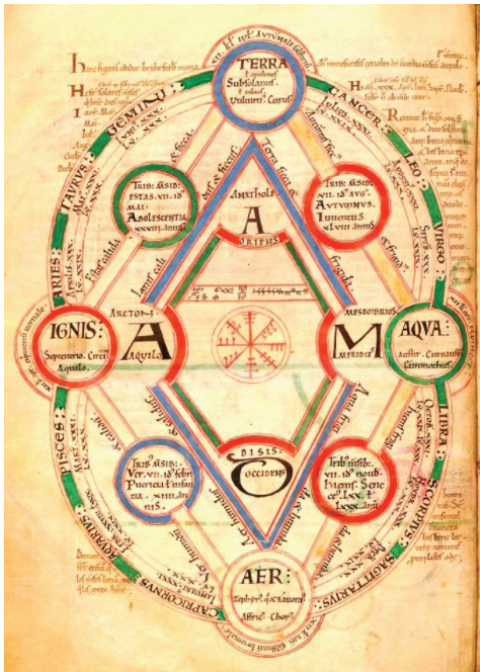

Рис. 1. Бертферт з Рамзі. Діаграма фізичної та фізіологічної четвірки. 970-1016 рр.

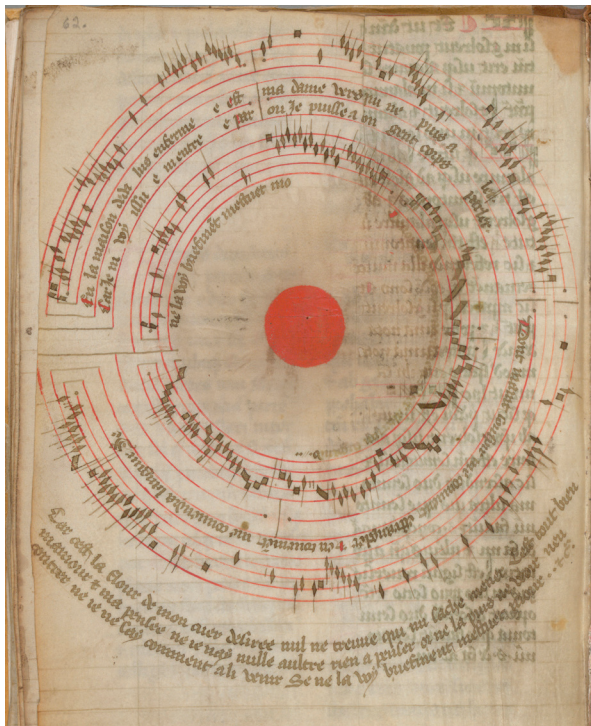
Джерело: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3c/Byrhtferth_-_Four_elements_Terra%2C_Aqua%2C_Aer%2C_Ignis_with_zodiac.png

Бертферт, широко відомий як Бертферт з Рамзі, був бенедиктинським монахом і вченим, а також автором значної кількості творів як староанглійською, так і латинською мовами. Більшу частину свого життя він був ченцем в абатстві Рамзі в Гантінгдонширі, визнаному в період між 970 та 1016 роками як науковий центр, що мав хорошу колекцію книг. Твори Бертферта включали історичні та релігійні праці, біографії святих і англосаксонських вельмож, а також обчислення, арифметичні таблиці та інструкції, зокрема для розрахунку дат релігійних свят. Бертферт найбільш відомий своїм *Enciridion*, буквально «Посібник», який можна розглядати як свого роду науковий підручник. Саме в *Enciridion* Бертферт презентував свою діаграму, відому як «Діаграма фізичної та фізіологічної четвірки» (Рис. 1). За викладом Д. Бауден [9] це наочний підсумок того, як небесний світ, пори року та стихії пов'язані між собою та людським станом: макрокосмос, відображений у мікркосмосі. На діаграмі поєднані точки компаса (схід, захід, північ і південь), стихії (земля, повітря, вогонь і вода), пори року (весна, літо, осінь і зима) і процес старіння людини (дитинство, юність, дорослість, старість). Повторювані чотириохватні поділи вражають будь-кого, хто дивиться на дану графічну роботу, наскільки сильно автор діаграми відчував основну єдність інваріантних структур в космосі [9]. Попри те, що пропонуване візуальне повідомлення не містить зображувальних елементів, воно справляє потужний інформаційний вплив на спостерігачів через унаочнення зв'язків між космічними енергіями та матеріальними структурами та спонукає до переосмислення всіх вчинків і дій кожної особистості.

Наступним прикладом ілюмінованого манускрипту є *En la maison Dedalus*, що скопійовано в рукописі Теорії Берклі, який зараз зберігається в музичній бібліотеці Джин Грей Харгроув Каліфорнійського університету в Берклі (Рис. 2).

Це трактат, завершений у 1377 році, який охоплює лади, дискант і розмірність, спекулятивну теорію та настройку півтонів (включно з просунутою *musica ficta*). Балада візуально

використовує круглий лабіринт, який символізує «дім Дедала», тобто лабіринт, який Дедал спроектував і побудував для Мінотавра. Згідно з тлумаченням М. Еверіст [10], у вірші це порівнюється зі шляхом до жінки, яка знаходиться в центрі лабіринту, куди немає ні входу, ні виходу. Музичні нотки утворюють доріжки лабіринту з 11 ходів, накресленого за допомогою циркуля. Верхній голос прокладає шлях крізь лабіринт, співаючи пісню; дві нижні частини нотуються як одна частина, співається в каноні – контратенор женеться за тенором через лабіринт. Компас для архітектора лабіринту – це те ж саме, що композиція канону для композитора – «символ складного мистецтва, надлюдської майстерності». Шлях лабіринту важко простежити, але він спритно веде як до центру, так і до успішного виконання музики [10, с. 100–102].

Рис. 2. Анонімна балада «У будинку Дедалуса» у Берклійському теоретичному рукописі (US-BEm 744, арк. 31v).

Джерело: <https://eeleach.blog/wp-content/uploads/2011/05/en-la-maison-small.jpg?w=270>

Ще одним з найвідоміших і, можливо, найкращих з збережених прикладів ілюмінації манускрипту, відповідного пізній фазі міжнародної готики є «The Très Riches Heures du

Duc de Berry» (укр: Дуже багаті години герцога Беррійського), або Très Riches Heures – «книга годин»: збірка молитов, які слід читати на канонічних годинах. Цей артефакт був створений між 1412 та 1416 для екстравагантного королівського бібліофіла та мецената Джона, герцога Беррі, братами Лімбургами. Коли три художники та їхній спонсор померли в 1416 році, можливо, ставши жертвами чуми, рукопис залишився незакінченим. Роботу над ним продовжив у 1440-х роках анонімний художник, яким, на думку дослідника М. Снел [11], був Бартелемі д'Ейк. У 1485–1489 роках манускрипт був приведений до сучасного стану художником Жаном Коломбом за дорученням герцога Савойського (Рис. 3). Придбана герцогом д'Омальським у 1856 році, книга зберігається зараз у Музеї Конде, Шантійї, Франція [11]. Цей манускрипт є наочним прикладом символізму, що пропонує глядачам самостійно декодувати кожний зображувальний елемент, сприяє встановленню зв'язків між всіма змістовими складовими та усвідомленню підпорядкування долі кожної людини космічним стихіям та законам.

Ще одним наочним прикладом ілюмінованого манускрипту, що, окрім основного масиву тексту містить виокремлені та упорядковані шрифтові блоки, пов'язані з зображувальним контентом, є «Liber legum antiquorum regum» (Рис. 4). Як і притаманно для книги, призначеної для Гілдохол, будівлі в лондонському Сіті, що протягом багатьох років була резиденцією лорд-мера, багато текстів у цьому манускрипті «Liber legum antiquorum regum» зосереджені на Лондоні та його громадянських свободах. Однак він також містить контент, що надає уявлення про королівську владу у зв'язку з законами, оприлюдненими під час спадкоємства англосаксонських і нормандських королів Англії. Портрети цих королів, як і зображений вище Генріх I, передують хартіям і законам, викладеним під час їх правління. Ці портрети поміщені в династичний і родовий контекст через генеалогічні діаграми, які їх супроводжують.

Таким чином, цей портрет Генріха I супроводжується колами з іменами його синів, дочки та онука (Рис. 4). Монарх, родовід якого висвітлюється й увічноється у пропонуваному

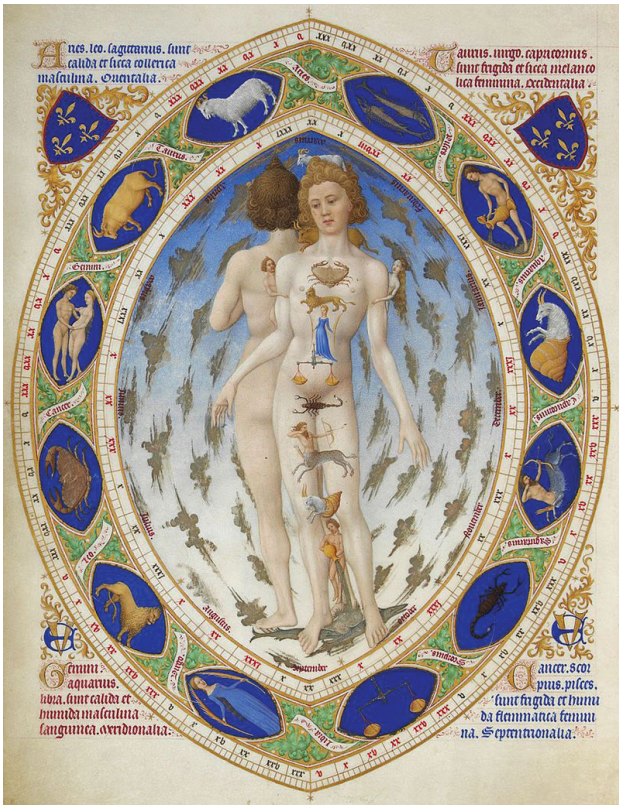

Рис. 3. Лімбурзькі брати. Бартоломе д'Ейк? Жан Коломб. Анатомічна людина, або Зодіакальна людина, мініатюра, виконана Лімбурзькими братами. Манускрипт містить герб герцога Жана де Беррі, арк. 14 зв. 1411–1416 рр.

Джерело: https://de.wikipedia.org/wiki/Astrologie#/media/Datei:Anatomical_Man.jpg

виданні, згодом правитиме як Генріх II. Закони, що лежать в основі громадянського життя та порядку, представлені тут як невід'ємні від спадкоємності правителів, владою яких закони були проголошені та дотримані [12].

Ще одним артефактом, який вважаємо за потрібне залучити до кола уваги, є «Пасіонал абатиці Кунігунди» – ілюмінований латинський манускрипт, написаний на замовлення празької бенедиктинської абатиси Кунігунди з Богемії, доньки короля Богемії Оттокара II, після 1312 року. Цей твір є антологією містичних трактатів на тему Христа. Дві графічні роботи до нього, одна з яких представлена на Рис. 5, створив чеський домініканський монах Колда з Колдіце. Манускрипт був написаний і, можливо, також ілюмінований празьким каноніком Бенешем, який служив священником у Свято-Георгіївському монастирі.

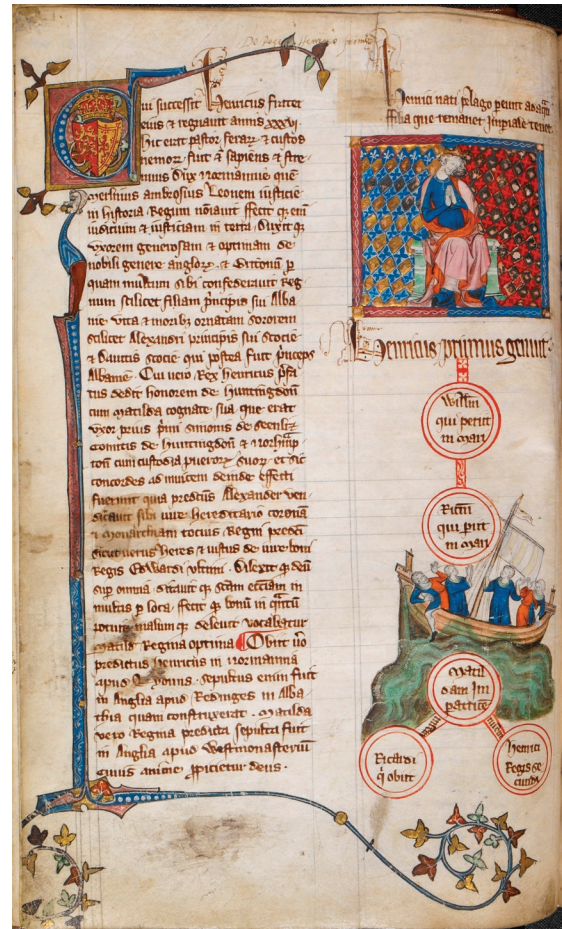

Рис. 4. Автор Невідомий. Генрі I Коттон Клаудій D. ii, арк. 45v. 1321 р.

Джерело: <https://blogs.bl.uk/a/6a00d8341c464853ef026be4273576200d-500wi>

В дослідженні Й. Нечутова відзначено, що окрім текстових і зображувальних складників даний рукопис містить знакове зображення – найдавніше збережене кольорове відтворення геральдичної емблеми Богемії (сьогодні Малий герб Чехії) [13, с. 241]. Прикметним є також диференціювання персонажів за розмірами, запозичене, вірогідно ще з традицій Стародавнього Єгипту, згідно з якими кожна фігура ранжується, відповідно до її статусу та впливовості. Відтак, найбільшою за розміром є фігура Богородиці, наступні за розміром і значенням постають фігури святих. Натомість особи, що передають Богородиці прохання, представлені найменшими за розмірами, що повинно було нагадувати можновладцям та ченцям, про їх ієрархію у Всесвіті і спонукати до сумлінного виконання покладених на них обов'язків.

Рис. 5. Кольда з Колдіце та інші. Ілюстрація присвяти на царство. 1v. 1312–1321 рр.

Джерело: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/21/PasionalKunhuty.jpg/800px-PasionalKunhuty.jpg>

Ілюмінованим манускриптам властива художньо-образна цінність високого рівня, оскільки в них відтворюється символіка, духовність та культурні зв'язки, що були властиві їхньому часу. Ці манускрипти були унікальними творами мистецтва, що відображали індивідуальний художній вираз та майстерність. У порівнянні з ілюстрованими рукописами, ілюміновані манускрипти представляли більш багатий і складний спосіб вираження.

В контексті сучасного інфографічного дизайну ілюміновані манускрипти набувають історичного, мистецтвознавчого та комунікативного значення через наступні візуальні властивості:

1. Синергія тексту та зображення завдяки композиційній організації, що є фундаментальним принципом ефективного дизайну інфографіки.

2. Потік оповіді (англ.: Story Flow) та ієрархія. Ілюміновані рукописи часто містили складні оповідні структури та ієрархічні схеми, скеровуючи увагу читачів від одного інформаційного блоку до іншого. Вивчаючи змістовно-композиційну організацію ілюмі-

нованих манускриптів дизайнери інфографіки можуть отримати цінні уроки щодо ієрархічної організації інформації та створення візуальних наративів, що логічно, привабливо та послідовно розкривають всі нюанси змістового наповнення.

3. Символізм та іконографія. За спостереженнями О. Пахт [14], іконографічні елементи та символи, використані в ілюмінованих манускриптах, передавали багатомірні смисли та культурне значення. Від складних декоративних рамок та ініціалів, буквиць до символічних мотивів і алегоричних образів, ці візуальні елементи збагатили текстовий вміст додатковими шарами інтерпретації [14, с. 73–86]. Інфографічні дизайнери можуть черпати натхнення з цієї традиції, додаючи символічні елементи та візуальні метафори, які резонують з цільовою аудиторією, підвищуючи концептуальну глибину та змістовну насиченість інфографіки.

4. Увага до деталей і майстерність. Б. Муїр та М. Маніон [15] відмічають, що ілюміновані манускрипти відомі своєю витонченою художньо-образною майстерністю та увагою до графічних деталей, що відображає самовідданість і професіоналізм їх творців. Наслідування цієї відданості візуально-комунікативній якості, прагнення до точності та досконалості в кожному аспекті інфографічної роботи, від типографіки та вибору кольору до макета та композиції, є корисним для високої ефективності результуючої інфографіки [15, с. 97–110].

Узагальнюючи властивості розглянутих ілюмінованих манускриптів можемо констатувати, що вони, як складні артефакти середньовічної візуальної комунікації, знаходять свої позиції у часовій періодизації, запропонованих різними авторами в галузі інфографічної історії.

Ілюміновані манускрипти мають схожість з «епоху Мінара», запропонованою С. Рендген [1]. У той час як робота Мінара в основному зосереджена на статистичній графіці, художньо-образна майстерність і оповідні елементи, присутні в ілюмінованих манускриптах, корелюють з естетичною деталізацією та епосом оповідання цього періоду.

Співставляючи ілюміновані рукописи з періодизацією інфографіки, запропонованою Е. Тафті [2], можемо стверджувати, що вони вписуються в «Епоху до Просвітництва» та «Епоху Просвітництва». У ці епохи візуальна комунікація значною мірою покладалася на рукописи ручної роботи для поширення знань, причому ілюміновані манускрипти слугували зразками інтеграції мистецтва та інформації.

Згідно з категоризацією М. Френдлі [3], можна віднести ілюміновані манускрипти до ширшого періоду «до 20-го століття». Вони представляють ранні спроби візуальної репрезентації інформації, що передували формалізації статистичної графіки та сучасних методологій дизайну інфографіки.

У рамках історіографії А. Каїро [4] ілюміновані манускрипти відповідають «Епосі друку» та наступній «Золотій добі друку». Ці манускрипти вказують на ранні етапи друкованої візуальної комунікації, закладаючи основу для подальшого розвитку графічного дизайну та журналістики.

В аспекті періодизації Н. Холмса [5] ілюміновані манускрипти можуть позиціонуватись як твори, відповідні періоду «Ранньої журналістики та графічного дизайну». Ілюміновані манускрипти послужили попередниками пізніших форм візуального оповідання, сформувавши траєкторію графічної журналістики та комунікації в наступні століття.

Наукова новизна. Встановлено, що ілюміновані манускрипти постають як ключові артефакти в царині протоінфографіки, втілюючи конвергенцію мистецтва, поширення інформації та виразу графічної оповіді. Доведено, що ілюміновані рукописи з їхньою складною візуальною композицією та нративними структурами мають різьочу схожість

із сучасною інфографікою, незважаючи на те, що вони походять з доцифрованої ери.

Висновки. Спираючись на думки С. Рендген [1], Е. Тафті [2], М. Френдлі [3], А. Каїро [4] та Н. Холмса [5] у галузі історії інфографіки, встановлено зв'язки між ілюмінованими манускриптами та різними періодами розвитку інфографіки. Доведено, що дані графічні роботи минулого залишили слід в еволюції візуальної комунікації, зокрема в інфографічному дизайні.

Визначаючи ілюміновані манускрипти як протоінфографічні артефакти, ми визнаємо їх роль як ранніх спроб синтезувати текстовий зміст із візуальними образами та композиційною організацією інформаційного контенту, тим самим покращуючи розуміння та залучення уваги. Таким чином, ілюміновані манускриптами пропонують цінне розуміння класичних стандартів інфографічного дизайну в аспекті візуального кодування інформації, потоку оповіді та символічного представлення, які простежуються й в сучасних практиках розробки інфографіки. Робимо припущення, що подальші дослідження ілюмінованих манускриптів як протоінфографічних артефактів нададуть можливість поглибити наше розуміння історично-мистецтвознавчого походження дизайну інфографіки та науковий огляд багатовікової спадщини візуальної комунікації в людській цивілізації.

Підсумовуючи, зауважимо, що ілюміновані манускрипти є свідченням постійного людського прагнення до поширення знань і графічної репрезентації оповіді, втілюючи класичні художньо-образні та композиційні принципи впродовж століть еволюції візуальної комунікації.

Література:

1. Rendgen S. *Minard System: The Complete Statistical Graphics of Charles-Joseph Minard*. Princeton : Princeton Architectural Press, 2018. 176 p.
2. Tufte E. R. *The Visual Display of Quantitative Information*, 2nd Ed. Cheshire: Graphics Press, 2001. 200 p.
3. Friendly M. *Milestones in the history of thematic cartography, statistical graphics, and data visualization*. DataVis. URL: <https://datavis.ca/milestones/index.php> (дата звернення: 25.04.2024).
4. Cairo A. *Functional Art: An Introduction to Information Graphics and Visualization*. Berkeley : New Riders Publishing, 2012. 384 p.
5. Holmes N. *Wordless diagrams*. New York : Bloomsbury, 2005. 160 p.

6. Hamel C. A history of illuminated manuscripts. London : Guild Publishing, 1986. 256 p.
7. Kerrigan M. The Illuminated Manuscripts. Masterpieces of Art. London : Flame Trees Publishing, 2014. 128 p.
8. Brown M. P. Understanding illuminated manuscripts: A guide to technical terms. London : J. Paul Getty Museum in association with the British Library, 1994. 127 p.
9. Bawden D. Byrhtferth's diagram: microcosm and macrocosm. The Occasional Informationist. URL: <https://theoccasionalinformationist.com/2019/02/25/byrhtferths-diagram-microcosm-and-macrocosm/> (дата звернення: 25.04.2024).
10. Everist M. Cambridge Companion to Medieval Music. Cambridge : Cambridge University Press, 2011. 514 p.
11. Snell M. Books of Hours in Medieval Life and Art. Illuminated Prayer Book for the Wealthy. Learn Religions. URL: <https://www.learnreligions.com/book-of-hours-1788414> (дата звернення: 17.04.2024).
12. British Library. Medieval Booze Cruise. URL: <https://blogs.bl.uk/digitisedmanuscripts/2011/11/medieval-booze-cruise.html> (дата звернення: 17.04.2024).
13. Nechutová J. Die lateinische Literatur des Mittelalters in Böhmen. Köln : Böhlau, 2007. 371 p.
14. Pacht O. Book illumination in the Middle Ages: An introduction. London : Harvey Miller Publishers, 1996. 221 p.
15. Muir B., Manion M. The Art of the Book: Its Place in Medieval Worship (Exeter Medieval Texts and Studies). London : Paperbackshop UK Import, 1998. 337 p.

References:

1. Rendgen, S. (2018). The Minard System: The Complete Statistical Graphics of Charles-Joseph Minard. Princeton: Princeton Architectural Press.
2. Tufte, E. R. (2001). The Visual Display of Quantitative Information (2nd ed.). Cheshire: Graphics Press.
3. Friendly, M. (2008). Milestones in the history of thematic cartography, statistical graphics, and data visualization. Retrieved from <https://datavis.ca/milestones/index.php>. [Accessed April 25, 2024].
4. Cairo, A. (2013). The Functional Art: An Introduction to Information Graphics and Visualization. Berkeley: New Riders.
5. Holmes, N. (2011). Wordless diagrams. Cheshire: Graphics Press.
6. De Hamel, C. (1986). A History of Illuminated Manuscripts. London: Phaidon Press.
7. Kerrigan, M. (2014). The Illuminated Manuscripts. *Masterpieces of Art*. London: Flame Trees Publishing.
8. Brown, M. P. (1994). Understanding Illuminated Manuscripts: A Guide to Technical Terms. Los Angeles: Getty Trust Publications.
9. Bawden, D. (2019). *Byrhtferth's diagram: microcosm and macrocosm*. The Occasional Informationist. URL: <https://theoccasionalinformationist.com/2019/02/25/byrhtferths-diagram-microcosm-and-macrocosm/> [Accessed April 25, 2024].
10. Everist, M. (2011). *The Cambridge Companion to Medieval Music*. Cambridge: Cambridge University Press.
11. Snell, M. (2020). *Books of Hours in Medieval Life and Art. Illuminated Prayer Book for the Wealthy*. URL: <https://www.learnreligions.com/book-of-hours-1788414> [Accessed April 17, 2024]
12. British Library. (2011). *Medieval Booze Cruise*. URL: <https://blogs.bl.uk/digitisedmanuscripts/2011/11/medieval-booze-cruise.html> [in English] [Accessed April 17, 2024].
13. Nechutova, J. (2007). *Die lateinische Literatur des Mittelalters in Böhmen*. Köln: Böhlau Köln.
14. Pacht, O. (1986). *Book Illumination in the Middle Ages: An Introduction*. London: Harvey Miller Publishers.
15. Muir, B., & Manion, M. (1998). *The Art of the Book: Its Place in Medieval Worship (Exeter Medieval Texts and Studies)*. London: Paperbackshop UK Import.